

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์ เพราะมนุษย์มีความคิดเห็น มีความรู้สึกเป็นของตนเอง โดยความคิดเห็นและความรู้สึกเหล่านี้ มนุษย์ได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา สะสมเป็นความรู้และประสบการณ์ที่คั่งงามและสร้างเป็นศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังที่สันติ เล็กสุขุม (2542 : 57) ได้อธิบายว่า ศิลปวัฒนธรรมของมนุษย์หมายถึง กิจกรรมทางศิลปะประเภทต่าง ๆ รวมทั้งหัตถกรรมในครัวเรือน วรรณกรรม ประเพณี การละเล่น การร้องรำทำเพลง เป็นต้น

บรรเลง สาศริก (2533 : 4) ได้กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความงามซึ่งมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เป็นสิ่งที่เร้าอารมณ์ สามารถที่จะรับเข้าสู่อารมณ์ ความรู้สึกทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ตา หู ดังนั้นศิลปวัฒนธรรมจึงเกิดจากการหล่อหลอมประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ผสมกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ แล้วถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์และเงื่อนไขในการสร้างศิลปะนี้ นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอีกหลายคนได้กล่าวถึงความหมายของศิลปวัฒนธรรมไว้เช่นกัน ดังที่แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2540 : 5) ได้อธิบายความหมายโดยเน้นว่าศิลปะคือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เพราะศิลปะคือพฤติกรรมที่แสดงออกด้านความงามที่เกิดจากความนึกคิด อารมณ์ความรู้สึก การจินตนาการสร้างสรรค์ และแรงบันดาลใจของมนุษย์ ศิลปะจะเป็นงานที่ปัจเจกบุคคลสร้างขึ้น

จากความหมายของศิลปวัฒนธรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าศิลปวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์เพราะศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อแสดงความคิด ความรู้สึก อารมณ์ ประสบการณ์และสิ่งอื่น ๆ ของมนุษย์ และในอีกด้านหนึ่งศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้สะท้อนวัฒนธรรม ประเพณี สังคมและด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ด้วย

ศิลปวัฒนธรรมของมนุษย์แบ่งได้เป็นหลายประเภท ตามลักษณะและการมีบทบาทหรือมีคุณค่าต่อมนุษย์ ดังเช่นบรรเลง สาศริก (2533 : 4) ได้แบ่งประเภทของศิลปวัฒนธรรมเป็น 1) ศิลปะพื้นบ้าน เป็นสิ่งสร้างสรรค์โดยชาวบ้าน เช่น เครื่องจักสาน ภาชนะดินเผาต่าง ๆ นิทานพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้าน เป็นต้น 2) ศิลปะอันทรงคุณค่าในเชิงวิจิตรศิลป์ สร้างสรรค์โดยผู้เชี่ยวชาญ เป็นผลงานที่มีความลึกซึ้ง สลับซับซ้อน เช่น งานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม และคีตกรรม ส่วน กวี อิศริวรรณ (2527 : 147) ได้แบ่งประเภทตามลักษณะของการตอบสนอง

ความต้องการทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ศิลปะประยุกต์ และ 2) วิจิตรศิลป์ ซึ่งแบ่งประเภทย่อยได้ 7 ประเภท ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาพพิมพ์ งานสื่อผสม ดนตรีขับร้องและนาฏศิลป์ และวรรณกรรม

นอกจากนี้ มีการแบ่งประเภทอีกหลายแบบ ดังเช่น สันติ เล็กสุขุม (2542 : 57) ได้แบ่งศิลปวัฒนธรรมตามลักษณะของกิจกรรมทางศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับการแบ่งประเภทของชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546 : 7) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ทศนศิลป์ ศิลปะการแสดง และวรรณศิลป์ สำหรับศิลปะการแสดง ประกอบด้วยดุริยางคศิลป์หรือดนตรี นาฏศิลป์ รวมถึงการแสดงประเภทอื่น ๆ จึงกล่าวได้ว่า "เพลง" เป็นศิลปะประเภทหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมของมนุษย์ด้วย

มนุษย์สร้างสรรค์เพลงเพื่อความบันเทิง โดยการขับร้อง มีท่วงทำนองและเนื้อหาแสดงอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของผู้ร้องหรือผู้แต่ง ดังที่วิทธานาควัชระ (2528 : 3) ได้กล่าวว่า เพลงเป็นสื่อทางศิลปะชนิดหนึ่งที่แสดงถึงความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ออกมาได้อย่างเหมาะสมและไพเราะ สะท้อนถึงความงาม ความสุข ความทุกข์ ความระทมใจ หรือความประทับใจมนุษย์จึงใช้เพลงเป็นสื่อระบายความรู้สึกทางจิตใจที่ไม่สามารถจะพูดได้ตรง ๆ ถ้ายทอดออกมาเป็นเสียงเพลง คนฟังจะสามารถเข้าใจได้ทันที

มีนักวิชาการหลายคน ได้อธิบายถึงคุณค่าและบทบาทของเพลงในฐานะที่เป็นศิลปวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง แสดงให้เห็นว่า บทเพลงมีคุณค่าและบทบาทต่อมนุษย์เช่นเดียวกับศิลปวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2544 : 31) ได้กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมมีคุณค่าในด้านสะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดและวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมแต่ละช่วงเวลา และชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546 : 18) กล่าวว่าศิลปวัฒนธรรมมีคุณค่าต่อจิตใจและร่างกายของมนุษย์ ทั้งผู้สร้างสรรค์งานศิลปะและผู้ชมงานศิลปะเป็นอย่างมาก ดังนั้น บทเพลงจึงสร้างสรรค์จากความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง นอกจากนี้ บทเพลงในยุคสมัยใดสมัยหนึ่ง จะสะท้อนภาพวิถีชีวิตและสังคมในด้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้คนในรุ่นต่อ ๆ มาสามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้แต่งและสังคมผ่านเนื้อเพลง เพลงจึงมีคุณค่าต่อมนุษย์ทั้งในด้านการพักผ่อนและการเข้าใจสังคมในมุมมองต่าง ๆ และเพลงยังป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาในความบันเทิงและความรู้ในยุคสมัยหนึ่ง ๆ

ในอดีต มนุษย์สร้างสรรค์เพลงเพื่อความบันเทิงโดยถ่ายทอดกันด้วยวิมุขปาฐะ สืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ตามประวัติพัฒนาการของเพลงพื้นบ้านในประเทศไทยกล่าวว่า เพลงพื้นบ้านของไทยมีมาก่อนสมัยสุโขทัยเป็นเพลงในการขับร้องเพื่อความบันเทิง โดยมีจังหวะดนตรีและการร้องรำทำเพลง ต่อมาปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกหลักที่ 1 ที่กล่าวว่า "เสียงพากย์ เสียงพิน เสียงเลื่อน เสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่นใครจักมักหัว หัว" และในไตรภูมิพระร่วงของพญาสีโลทกล่าวว่า

"บ้างเดิน บ้างรำ บ้างฟ้อนระบำ บรรดาครุฑคนตรี บ้างดีด บ้างสี บ้างตี บ้างเป่า บ้างขับสรรพสำเนียง หมูนักคุณจนกัน ไปเคียรคาย..." ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา พบหลักฐานว่ามีการเล่นเพลงพื้นบ้าน ดังข้อความใน*ภูมิสมุทเทียรบาล* ตอนที่กล่าวถึงเพลงเรือหรือ เพลงร้องเรือ ซึ่งเป็นเพลงร้องเล่นในเรื่องของชายหญิง มีดนตรี มีการเป่าขลุ่ย เป่าปี่ ดีดทับ ขับรำ นอกจากนี้ ในวรรณคดีเรื่อง*ท้าวทศมาส ลิลิตพระลอ*กล่าวถึงการขับซอ ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านของภาคเหนือ และใน*บุษยามโฆวาทคำฉันท์*ของพระมหานาควัดท่าทราย มีการกล่าวถึงเพลงเทพทอง ที่เป็นเพลงโต้ตอบที่เป็นมหรสพชนิดหนึ่งในงานสมโภชพระพุทธรูป สวรรค์บุรี

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์มีหลักฐานการเล่นเพลงพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ จนกล่าวได้ว่าใน สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 เป็นยุคทองของเพลงพื้นบ้าน เป็นที่นิยมของชาวบ้าน ที่นำมาร้องเล่นโต้ตอบกันและเป็นมหรสพในงานต่าง ๆ รวมทั้งงานพระราชพิธี เพลงพื้นบ้านได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและมีพัฒนาการ โดยมีการสร้างเพลงชนิดใหม่ ๆ เกิดขึ้นมา เช่น เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงทรงเครื่อง เป็นต้น นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมเพลงพื้นบ้าน โดยทรงบรรจุบทร้องที่ใช้ทำนองเพลงปรบไก่ไว้ในพระราชนิพนธ์ *เรื่องสกนดลา* ต่อมา มีการนำเพลงพื้นบ้านมาตีพิมพ์เป็นหนังสือ เช่น หนังสือเพลงระบำชาวไร่ ของนายบุศย์เพลงเรือชาวเหนือ ของนายเจริญ เป็นต้น และยังมีการบันทึกเสียงเพลงพื้นบ้านลงบนแผ่นเป็นครั้งแรก แผ่นเสียงที่ได้รับความนิยมมาก เป็นแผ่นเสียงเพลงฉ่อยของนายเป้ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าเพลงพื้นบ้านของไทยมีประวัติความเป็นมาช้านาน และมีพัฒนาการในยุคสมัยต่าง ๆ มาตามลำดับ (Darunanukul Huathanon School. 2552 : ออนไลน์)

มนตรี ตราโมท (2447 : 50) ได้ให้ความหมายของเพลงพื้นบ้านว่า หมายถึงเพลงของชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่นประดิษฐ์แบบแผนของการร้องเพลงของตนไปตามความนิยม และสำเนียงภาษาพูดที่เพี้ยนแปร่งแตกต่างกันไป เพลงแบบนี้ มักจะนิยมร้องกันในเวลาเทศกาล หรืองานที่มีการชุมนุมผู้คนในหมู่บ้านร่วมรื่นเริงกันชั่วคราว เช่น สงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดผ้าป่าและการลงแขกเอาแรงกันในกิจอันเป็นอาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น" นอกจากนี้ สุภักดี อนุภูธ (2546 : 8) กล่าวว่า "เพลงพื้นบ้านเป็นเพลงร้องที่เกิดจากกลุ่มคนในท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา เริ่มต้นจากผู้ใดร้องเป็นคนแรกไม่เป็นที่ปรากฏ แต่เป็นที่แน่นอนว่า สมัยก่อนไม่มีมหรสพให้ความสุขความบันเทิงเหมือนปัจจุบัน คนในท้องถิ่นจึงต้องใช้ความสามารถ ปฏิภาณ คิดเพลงเพื่อให้เกิดความบันเทิงในกลุ่มของตน ต่อมา มีการแสดงร่วมด้วย เพลงพื้นบ้านจึงมีลักษณะตามลักษณะของเพลงทั่วไป

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเพลงพื้นบ้านจะลดบทบาททางสังคมลงไปในโลกสมัยใหม่เช่นทุกวันนี้ แต่เพลงพื้นบ้านยังเป็นศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นชาตินั้น ๆ ดังที่สุภักดี อนุภูธ (2545 : คำนำ) ได้วิเคราะห์ลักษณะสำคัญของเพลงพื้นบ้านว่า เป็นงานสร้างสรรค์ของ

ชาวบ้าน ไม่มีกำเนิดแน่นอน เป็นเพลงของกลุ่มชนที่มีเนื้อร้องและทำนองไม่ตายตัว มีความเรียบง่าย และชาวบ้านแต่ง เนื้อเพลงโดยคิดถ้อยคำในลักษณะเป็นกลุ่มเสียงเป็นวรรคตอนเพื่อให้ง่าย จังหวะมากกว่าคิดเป็นคำ ๆ นอกจากนี้จารุณี กองพลพรหม (2531 : 225) ได้อธิบายลักษณะของเพลงพื้นบ้านในเชิงคติชนวิทยาว่าเพลงพื้นบ้านเป็นผลงานของชาวบ้านซึ่งส่งทอดจากปากต่อปากตามประเพณีมุขปาฐะ ดังนั้น เพลงพื้นบ้านจึงเป็นศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น

สุกัญญา สุจฉายา (2545 : 23) และกมล การกุศล (2526 : 1) ได้แบ่งประเภทของเพลงพื้นบ้านในด้านคติชนวิทยาเป็น 1) เพลงสำหรับเด็ก ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการเล่น และเพลงร้องเล่น 2) เพลงสำหรับผู้ใหญ่ ได้แก่ เพลงโต้ตอบ เพลงร้องรำพัน เพลงประกอบการละเล่นของผู้ใหญ่ และเพลงประกอบพิธีกรรม สุกัญญา อนุกุล (2546 : 13) กล่าวว่าเพลงพื้นบ้านที่สร้างความอบอุ่นภายในครอบครัว คือเพลงกล่อมเด็ก นอกจากนี้กมล การกุศล (2526 : 1) ได้กล่าวว่า เป็นเพลงที่ผู้ใหญ่ร้อง หรือทำให้เด็กฟัง หรือเพลงที่เด็กร้องหรือว่าเอง ดังนั้น เพลงกล่อมเด็กจึงเป็นเพลงที่ชาวพื้นบ้านร้องเพื่อกล่อมเด็ก มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ส่วนใหญ่เป็นเพลงที่แม่ร้อง สอดคล้องกับ กาญจนา นาคพันธ์ (2516 : 15-28) ได้กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็กมีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการรำพึงรำพันถึงความรู้สึกของแม่ที่มีต่อลูก และสิ่งที่สะท้อนจากบทเพลงกล่อมเด็กคือ แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ สภาพการณ์ การดำรงชีวิตของชนชาติที่เป็นเจ้าของเพลงนั้น จึงกล่าวได้ว่าเพลงกล่อมเด็กเป็นสื่อที่แสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูก และความรักเช่นนี้ เป็นลักษณะประจำของมนุษย์ทุกชนชาติและทุกยุคสมัย

ผออบ โปษะกฤษณะ และคณะ (2521 : 1) อธิบายว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นบทเพลงซึ่งถ่ายทอดทางมุขปาฐะ และมีลักษณะเหมือนกับบทเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ คือ มีกำเนิดขึ้นในอดีตกาล และถ่ายทอดกันมาจนไม่สามารถสืบค้นหาที่มาได้ เพลงกล่อมเด็กมีอยู่ทุกชาติทุกภาษาและเป็นเพลงที่มีลักษณะสากลเช่นเดียวกัน เพราะเป็นที่มุ่งหมายเพื่อถ่อมให้เด็กนอนหลับ เด็กได้ยินน้ำเสียงอันไพเราะของผู้กล่อมเกิดความรู้สึกอบอุ่น ด้วยแม่มีเวลาที่จะอยู่ห่อกล่อมและใกล้ชิดคน โดยแม่จะใช้ท่วงทำนองเพลงง่าย ๆ แล้วจึงใส่คำหรือเนื้อเพลง เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ นิทานพื้นบ้าน ความรักของแม่ที่มีต่อลูก (จารุณี กองพลพรหม. 2531 : 382)

เพลงกล่อมเด็กมีบทบาทและมีความสำคัญต่อเด็กเช่นเดียวกับเพลงและดนตรีทั่วไป ดังที่สุกรี เจริญสุข (2540 : 4) อธิบายว่า เพลงมีส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี ทั้งด้านร่างกายอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ระบายความรู้สึก ทำให้สนุกสนานเพลิดเพลิน และมีสมาธิขึ้น นอกจากนี้ โกวิทช์ ขันศิริ (2519 : 105) กล่าวถึงความสำคัญของบทเพลงและดนตรีว่าจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์

สุนทรียะ ซึ่งถึงความสวยงามความเต็มอิ่มในอารมณ์ และความงอกงามทางการรับรู้ คนตรีช่วยเติมความรู้สึก และความต้องการของเด็กให้เต็มซึ่งทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์มีจิตใจงามและละเอียดอ่อน ควบคู่ไปกับการคิดอ่านทางวิชาการด้านอื่นๆ

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพลงกับเด็ก อนุชิต สุธาจิตต์ (2540 : 21-22) ได้อธิบายว่าเด็กมีความใกล้ชิดกับเพลงตั้งแต่แรกเกิด เริ่มตั้งแต่เสียงเต้นของหัวใจแม่ เสียงเพลงเห่กล่อมเสียงเพลงจากวิทยุ หรือเครื่องบันทึกเสียง ซึ่งทารกจะรู้สึกเพลิดเพลินและแสดงความพอใจ โดยเฉพาะการได้ยินเสียงกล่อมของแม่เป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับ สิทธิกร ไชยมา (2546 : 3) กล่าวว่าถึงแม้ปัจจุบันนี้เพลงเด็กได้หายไปจากชีวิตประจำวันของคนไทยแล้วก็ตาม เพลงกล่อมเด็กยังมีความสำคัญต่อชีวิตคนไทยเป็นอย่างมาก หากได้นำมาปฏิบัติเพลงเด็กมีในชีวิตของคนไทยมาแต่ครั้งโบราณที่อยู่ในกิจวัตรประจำวันของเด็กที่มีการกิน การนอน การนอนหลับเป็นหลักคุณค่าและคุณธรรมของเด็กเริ่มขึ้นจากรื่องราวของเพลงและความงามที่ซ่อนอยู่ในเพลงนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นทำนองเนื้อร้องหรือเรื่องราวขนบธรรมเนียมต่าง ๆ (พิทักษ์คชวงษ์, 2541 : 22)

นอกจากนี้ สุภักดิ์ อนุกุล (2546 : 9) ได้กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็กมีคุณค่าจากการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ขับร้อง บางเพลงไม่ได้มุ่งแต่ทำให้สละสลวย แต่เป็นการพรรณนาออกมาจากส่วนลึกของจิตใจ ระบายความคับข้องใจสอดแทรกตำนานหรือเรื่องราวในอดีต หรือให้เห็นความรักความเอาใจใส่ของพ่อแม่ต่อลูกเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองขับกล่อมช้า ๆ ชวนให้วังวนนอน เด็กเกิดความอบอุ่นใจหลับอย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของแพง ชินพงส์ (2555 : ออนไลน์) ที่กล่าวว่าวิธีแสดงความรักที่สร้างให้เด็กฉลาดวิธีหนึ่งคือ การให้ความรักของพ่อแม่ผ่านทางเสียง โดยการใช้อ้อยคำอ่อนโยนและการร้องเพลง

ประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชีย มีการติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ และได้แลกเปลี่ยนกันทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ ดังที่ ธเนศวร์ เจริญเมือง (2538 : 18) กล่าวว่า จีนเป็นแผ่นดินของคนไตและคนไทยจำนวนมากและมีความสัมพันธ์กับคนไทยในประเทศไทยอย่างใกล้ชิด โดยมีการถ่ายทอดทางศิลปวัฒนธรรมและยังมีอิทธิพลในด้านต่าง ๆ อีกด้วย อนงคณา มานิตพิสิฐกุล (2545 : 66) ได้กล่าวว่า งานศิลปะไทยที่ได้รับอิทธิพลจากจีน เช่น งานจิตรกรรมและเครื่องปั้นดินเผาจึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะของศิลปวัฒนธรรมไทยกับจีนมีความคล้ายคลึงกัน แม้ว่าสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ไทยกับจีนมีความแตกต่างกันอย่างมากก็ตาม แต่ศิลปวัฒนธรรมของไทยกับจีนบางอย่างก็มีความคล้ายคลึงกัน (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2552 : คำนำ) ดังเช่น เพลงไทยสำเนียงจีน อาทิ จีนเก็บ บุปผา จีนรำพัด จึงกล่าวได้ว่าเพลงไทยและเพลงจีน รวมทั้งเพลงพื้นบ้านประเภทเพลงกล่อมเด็กมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเชิงเปรียบเทียบศิลปวัฒนธรรมประเภทเพลงกล่อมเด็กของไทยและจีน ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตในด้าน

ความสัมพันธ์กับความรักในครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มีที่ ความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันระหว่างไทยกับจีน โดยปรากฏในเนื้อเพลงและการใช้ภาษาในบทเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจสังคมไทยและสังคมจีนในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบเนื้อหาเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีน
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีน

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัยมีดังนี้

1. เนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กสะท้อนภาพสังคมไทยและจีนในด้านต่างๆ เช่น วิถีชีวิตของชุมชน วัฒนธรรม ศาสนา เป็นต้น โดยเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีนมีความคล้ายคลึงและความแตกต่างตามสภาพสังคมของแต่ละชาติ
2. บทเพลงกล่อมเด็กส่วนใหญ่จะใช้ถ้อยคำภาษาที่เข้าใจง่าย การใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีนมีความคล้ายคลึงและความแตกต่างตามวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ

1.4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยมีขอบข่ายแนวคิดดังนี้

1.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพลงกับสังคม

บทเพลงมีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างยิ่ง (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์. 2527 : 158) บทเพลงสะท้อนลักษณะส่วนลึกของจิตใจหรือบุคลิกภาพที่แท้จริงของผู้คน โดยปรากฏในเนื้อเพลงและท่วงทำนองลีลาของคนตรี สื่อให้เห็นจิตใจที่นุ่มนวลอ่อนไหว ความอ่อนโยน รันทด หรือความสนุกสนาน ดังนั้น เพลงจึงเป็นศิลปวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง que แสดงถึงความรู้สึก อารมณ์และจิตใจของมนุษย์ และในอีกด้านหนึ่ง เพลงเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนภาพสังคมในด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของมนุษย์เป็นต้น ได้อย่างชัดเจน

1.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็ก

เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงสำหรับขับร้องกล่อมเด็กให้ได้รับความเพลิดเพลินในเวลาอนและต้องการให้เด็กหยุดอ่อน บางครั้งเพลงกล่อมเด็กจะช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยหน่ายของผู้เลี้ยงโดยขับร้องระบายอารมณ์และความรู้สึกในเนื้อเพลง

เนื้อเพลงของเพลงกล่อมเด็กส่วนใหญ่จะนำสิ่งที่ผู้ร้องและเด็กรู้จักดีมาแต่งในเนื้อเพลง ดังเช่นกาญจนา นาคพันธ์(2516: 15-28) ได้กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็กมีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการรำพึงรำพันถึงความรู้สึกของแม่ที่มีต่อลูก สิ่งที่สะท้อนในเพลงกล่อมเด็กคือ แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ สภาพการ ดำรงชีวิตของชนชาติที่เป็นเจ้าของเพลงนั้น ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่คิดว่าเพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงสำหรับเด็กเท่านั้น แต่ก็ได้มองว่าสิ่งที่สะท้อนจากเพลงกล่อมเด็กนี้มีหลายอย่างหลายด้าน รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมและมนุษย์ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ สภาพการณ์ วิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น

เพลงกล่อมเด็กส่วนใหญ่แต่งอย่างง่าย ๆ ใช้คำที่เข้าใจง่ายและยังมีคำสัมผัส ส่วนจังหวะและทำนองจะเป็นจังหวะและทำนองที่ทำได้ง่ายและเหมาะสมกับเด็ก ลักษณะของเพลงกล่อมเด็กเหล่านี้ ทำให้จดจำเพลงได้ง่ายและจำได้นานติดต่อกันมา

เพลงกล่อมเด็กมีคุณค่าในด้านวัฒนธรรมอมรา กล่าวเจริญ(2553: 47) กล่าวว่า “เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูกและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ค่านิยม สังคมพื้นบ้าน ประเพณี วัฒนธรรมของคนในแต่ละท้องถิ่น ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรแก่การสืบทอดและอนุรักษ์” แสดงให้เห็นว่า นอกจากเพลงกล่อมเด็กจะมีคุณค่าทางวัฒนธรรมแล้ว ยังมีคุณค่าและบทบาทต่อทั้งลูกและแม่ เพราะนอกจากเพลงกล่อมเด็กเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่แม่ใช้เพื่อแสดงความรักของแม่แล้ว ยังเป็นสิ่งที่ทำให้ลูกเข้าใจความรักของแม่ และทำให้ลูกมีโอกาสเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในโลก เป็นวิธีเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวหรือที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่น สัตว์ สิ่งของต่าง ๆ และวัฒนธรรม เป็นต้น

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขตการวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.5.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยเป็นเพลงกล่อมเด็กภาคกลางของไทยจำนวน 72 เพลง และเพลงกล่อมเด็กของจีนจำนวน 21 เพลง เป็นเพลงที่รู้จักและนิยมร้องกล่อมเด็กในประเทศทั้งสองประเทศ มีนักวิชาการได้รวบรวมและจัดพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือต่อไปนี้

1) เพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่นของเด็กภาคกลาง 16 จังหวัด ของพะอปปโยษะกฤษณะ และคณะ มีเพลงกล่อมเด็กจำนวน 60 เพลง ได้แก่ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ 4 เพลง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ 4 เพลง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก 45 เพลง และเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวนิทาน 7 เพลง

2) วิเคราะห์เพลงกล่อมเด็กจังหวัดละเชิงเทรา ของ ศรีประภา ปาลสุทธิ มีเพลงกล่อมเด็กจำนวน 40 เพลง ได้แก่ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ 12 เพลง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ 6 เพลง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก 12 เพลง และเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนิทาน 10 เพลง

3) เอี้ยวหลานฉวีจิ้นจี้ (摇篮曲锦集รวมเพลงกล่อมเด็ก) ของสวีหล่าง (徐朗) มีเพลงกล่อมเด็กจำนวน 15 เพลง ได้แก่ เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ 2 เพลง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก 9 เพลง และเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนิทาน 4 เพลง

4) โย่วเออร์จิงเตี้ยนปี้ตุ๋ เออร์เกอปปายโส่ว (幼儿经典必读 儿歌百首 คัมภีร์ของเด็กที่จำเป็นต้องอ่าน เพลงสำหรับเด็กร้อยเพลง) ของปายปิง (白冰) มีเพลงกล่อมเด็กจำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลงกล่อมเด็กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ 1 เพลง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ 4 เพลง เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก 1 เพลง

1.5.2 กลุ่มตัวอย่าง

เพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนชาติละ 21 เพลง เป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ ธรรมชาติ ความรักและเรื่องนิทาน ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์จำนวนเพลงเท่ากันและลักษณะของเนื้อร้องที่คล้ายคลึงกัน โดยกำหนดจำนวนเพลงที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจำนวนเพลงของจีนที่มี 21 เพลงเป็นหลัก ส่วนการคัดเลือกเพลงกล่อมเด็กไทยที่มีจำนวนมากกว่าเพลงจีน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 - ประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนถนนอมพิศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ตอบแบบสอบถามโดยคัดเลือกได้เพลงกล่อมเด็กที่ชอบมากที่สุดได้จำนวนเพลงกล่อมเด็กเท่ากับจำนวนเพลงกล่อมเด็กของจีน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กจำนวน 42 เพลง แบ่งเป็นเพลงที่มีเนื้อร้องดังนี้

- 1) เพลงเกี่ยวกับสัตว์ จำนวน 2 เพลง
- 2) เพลงเกี่ยวกับธรรมชาติ จำนวน 6 เพลง
- 3) เพลงแสดงถึงความรัก จำนวน 9 เพลง
- 4) เพลงนำเรื่องราวของนิทานมาร้อง จำนวน 4 เพลง

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

คำนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัยมีคำศัพท์ดังนี้

เพลงกล่อมเด็ก หมายถึงเพลงที่ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงร้องให้เด็กฟัง ส่วนใหญ่เป็นแม่ร้องกล่อมเด็กเพื่อให้นอนหลับ ไม่กวน ไม่ร้องไห้ แสดงถึงความรัก ความห่วงใยของพ่อแม่ และความน่ารัก น่าเอ็นดูของเด็ก

เนื้อหาของเพลง หมายถึงสาระของเพลง เป็นข้อความหรือใจความสำคัญของเพลงซึ่งกล่าวถึงความสัมพันธ์และความรู้สึกของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็ก รวมทั้งการถ่ายทอดธรรมชาติเรื่องราวที่เป็นนิทานและสิ่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ

การใช้ภาษา หมายถึงการใช้ถ้อยคำเป็นสื่อหรือเครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราวความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ โดยใช้คำพูดสร้างสรรค์เป็นเนื้อเพลงกล่อมเด็ก

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงกล่อมเด็ก ความหมายของเพลงกล่อมเด็ก และเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็ก

2. รวบรวมและศึกษาข้อมูลเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีน

3. กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเพลงกล่อมเด็กของไทยและจีนในด้านเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กเกี่ยวกับสัตว์ ธรรมชาติ ความรักที่มีต่อลูก นิทานและวรรณคดี

4. กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กของจีนโดยผู้วิจัยแปลและให้นักศึกษาไทยที่เรียนภาษาจีน ของมหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่4 จำนวน 4 คนตรวจสอบความเข้าใจคำแปล และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

5. กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กของไทย โดยใช้แบบสอบถามนักเรียนชั้น ประถมปีที่ 2 - ปีที่ 5 โรงเรียนถนนอมพิศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน เพื่อคัดเลือกเพลงกล่อมเด็กของไทยชอบมากที่สุดให้ได้เพลงตามจำนวนและเนื้อเพลงที่สอดคล้องกับเพลงกล่อมเด็กของจีน

6. วิเคราะห์เนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กของจีนในด้านเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กเกี่ยวกับสัตว์ ธรรมชาติ ความรักที่มีต่อลูก นิทาน และวรรณคดี

7. ศึกษาและเปรียบเทียบเนื้อเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีนในด้านเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กเกี่ยวกับสัตว์ ธรรมชาติ ความรักที่มีต่อลูก นิทานและวรรณคดี

8. วิเคราะห์และเปรียบเทียบการใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีน
9. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์(Descriptive Analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้มีความรู้และความเข้าใจเนื้อหาและการใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีน
2. ทำให้เข้าใจความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างเพลงกล่อมเด็กของไทยกับจีนใน
ด้านเนื้อหาและการใช้ภาษา
3. ทำให้เข้าใจคุณค่าในด้านภาพสะท้อนของสังคมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กไทยกับจีน
ในฐานะเป็นประเภทหนึ่งของศิลปวัฒนธรรม

